

www.e-rara.ch

**Xenophontis philosophi et historici clarissimi Opera, quae quidem
Graece extant, omnia**

Xenophon

Basileae, anno 1551

Universitätsbibliothek Basel

Persistent Link: <https://doi.org/10.3931/e-rara-637>

Xenophontis hipparchicus, seu de magistri equitum officio, Ioanne Ribitto interprete

www.e-rara.ch

Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d'imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L'éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l'imprimerie jusqu'au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelinformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [Link]

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [Link]

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [Link]

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [Link]

lis dissentire nequaquam possim: cur igitur dubitem quin benignè perlibenterque hunc libellum suscepturus, & tua autoritate sartum tectum (ut aiunt) ab omni detrimento periculoque conservaturus sis, non uideo. Nam quantum fauere soleas tum studiosis, tum studijs ipsis, breui epistola explicari non potest. Atque huius tui in literas literatosque propensi animi magnū est argumentū, quod prudentissimī Senatus Bernensis linguarū gymnasijs excitandis institutum, crebris sermonibus iactare, inque cælū usque euehere soleas: nec meherclè immeritò, cum non obscuro Senatusconsulto linguarum professoribus amplissima decreta sint stipendia: quo nomine patriæ uestræ tum ipse, tum clariss. uir Hubertus Ludouicus, qui primus ad græcarū literarū studia in Rupensi schola me excitauit, gratulari libenter soletis. Vale uir generosissime, atque hunc primū conatum nostrum boni consule. Lausannæ VIII. Idus Feb. anno 1545.

Xenophontis

HIPPARCHICVS, SEV DE MAGISTRI EQVITVM OFFICIO,
Ioanne Ribitto interprete.

PRIMUM precandum est à dijs, faciendis sacrificijs, ut illud tibi largiantur, ea ut sentias, loquaris & agas, quæ gratissima ipsis sint: tibi autem, amicis ac reipublicæ minimè molesta, summeque gloriosa ac utilia. Placatis uerò dijs curandum tibi est, ut equites producas & recenseas, tum ut numerus legitimus expleatur, tum ne quid de equitatus superioris numero detrahatur. Quòd si non producti fuerint equites, semper pauciores erunt, quòd alios senio

defatigari, alios etiam deficere necesse sit. Ac expleto quidem equitatu, diligentia adhibenda est, ut equi qui labores perferre possint, alantur: qui enim laboribus succumbunt, hi neque equitem ferre, neque effugere omnino possunt. Danda est etiam opera ut comodos & faciles habeas equos, quod contumaces hostibus magis quam nostris sunt auxilio. Calcitrosi item & sternaces qui sunt, cum conscensu fuerint, ab usu belli remouendi, cum praesertim tales saepe nobis plus calamitatis, quam ipsi hostes inferant. Curandi uero pedes sunt, ut per loca etiam aspera ingredi possint, cum illud notum sit, equos incitatos inutiles esse ubicumque; cum dolore ingredi coguntur. Equis igitur sicuti decet constitutis, rursus equites exercendi sunt, ac primum ut in equos insilire possint: multi enim iam hac ratione salutem consecuti sunt. Deinde illud curandum, ut in omni genere locorum uehere equitem possint: etenim hostes alias in alijs consistunt locis. Cumque iam satis exercitati fuerint, rursus uidendum est ut ex equis scientissimè iaculari possint, & alia exequi, quae peritos equites scire decet. Post armandi sunt tum equites tum equi, ut quominus ipsi uulnerentur, hostes autem quae maximis afficere possint incommodis. Postea efficiendum est, ut milites dicto sint audientes, cum praesertim sine his neque equi boni, neque equites exercitati, neque arma concinna, quicquam prodesse possint. Atque his quidem uniuersis magister equitum praesse debere uidetur, ut pulchre cuncta componantur. Quoniam autem nostra ciuitas difficile esse iudicauit, ut haec uniuersa unus cum esset Magister equitum exequeretur, delectos ei tribunos adiutores addendos putauit: senatui autem mandauit, ut una cum illis equitatus curam susciperet,

peret, illud mihi uidetur utile esse, ut Tribunos sic tractes & præpares, ut tecū, quæ sint equitatu honesta & decen-
tia, conquirant. In Senatu autem commodos habeas ora-
tores, qui equites oratione perterrefaciant (quia terri-
tiores meliores euadent) & Senatum, si quid importunè succen-
seat, mitigent. Atq; hæc quidem eorum quæ tibi curanda
sunt, commentaria sunt. Quemadmodum autem singu-
la quamoptimè perficiantur, id iam dicere aggrediar.
Equites igitur ex lege conficiendi sunt, qui re & corpo-
ris uiribus plurimum possunt: quos uel in iudicium uoca-
bis, uel oratione persuadendo cōmonebis. Equidem illos
in iudicium adducendos arbitror, quos si non adduxeris,
quæstus causa id fecisse uideri possis: minus enim poten-
tes statim se uerterint persuasi, si prius potētissimos coë-
geris. Iam uerò mihi uideris iuuenes ad cupiditatem equi-
tandi dicendo & equitatus splendorem cōmemorando al-
licere posse, eosq; in quorum sunt potestate, minus resi-
stentes efficere, si hac apud illos utaris oratione, fore ut co-
gantur equos alere, si non sub te, at sub alio, propter eas
quæ ipsis suppetunt facultates. Quòd si sub te conscende-
rint, dices te abducturum pueros illorū à magni precij et
insanis equorum emptionibus, curaturumq; ut q̄ primum
periti euadant equites. Atq; is qui hæc dicat, ea etiā præ-
stare & efficere conetur. Senatus si prædicat, qui equum
habeat qui sequi nō possit, eum coactū iri ad duplam equi-
tationem, & eius equum repudiatum iri, illud effecturus
esse uidetur, ut equi melius alantur, & in posterum dili-
gentius curentur. Illud quoq; utile est, ut uoce præconis
significetur, equos ferocios repudiatum iri: hæc enim mi-
næ & ad tales uendendū magis incitabūt, & ad emendū

moderatus. Vtile est etiam, ut qui in decursione equestrī calcitrant, repudiatū iri prædicetur, cū præsertim qui tales sunt, nunq̄ in acie instrui & consistere possint: sed si quò in hostes irruptio faciēda est, postremos omnium sequi necesse est: itaq; propter equi uitium inutilis quoq; reddetur eques. Quemadmodum autem fiant pedes equorū robustissimi, si quis habet faciliorem & promptiorem exercitationem, eam sequatur: sin minus, illud usu doctus faciendum suadeo, ut cōiectis confuse ex uia lapidibus plus minus unius libræ, hīc collocetur equus interim dum fricatur à præsepi solutus: ingredi enim per lapides illos equus nō desistet, neq; cūm detergetur, neq; cūm calcaribus additis incitabitur. Qui autem periculum fecerit, ijs quæ à me dicuntur fidem habebit, equiq; pedes rotundos effectos animaduertet. Cūm autem equi tales fuerint, quales maximè requirimus, iam quemadmodū præstantissimi fiant equites, nobis est explicandum. Ac iuuenes quidem, ut in equos asilire discant, persuadendi sunt. si uerò magistrū qui eos instituat adhibueris, iure optimo laudem cōsequere. Maiores autem natu si Persarū more assuesceris, ut alij alios uicissim in equos imponant, hos quoq; multū iuueris. Ut autem in omni locorum genere periti & idonei sint equites, crebrò educere, nullo imminēte bello, fortasse molestum sit: sed reprehensa equitū negligentia, ut se exerceant, & in agrum aliquò excurrant, celeri utentes incitatione per omne locorū genus consulere debebis: hoc enim æquè utile est ac si educas, nō tamē æquè molestum. Nec uerò intempestiuū est, ut equites admoneantur, cui uita tem nostram equitatus nomine sumptus magnos, talentorum circiter quadraginta, in annos singulos tolerare, ne

tum equitatū requirat, cū bellum ingruerit, sed in pro-
 cinctu habeat, & parato utatur: hæc enim si secum repto
 tabiant, illud accidet, ut magis ac magis in re & disciplina
 equestri sese exerceant, ut si bellum excitatum fuerit, pro
 patria, pro gloria, & deniq; pro salute uti liceat nō in ex-
 ercitatīs. Etiam illud utile est, ut equitibus præsignifices,
 te tandem & per omne locorū genus ducturū: ac in exer-
 citationibus decursionū militariū in alium atq; alium lo-
 cum educere nō inutile est, & ipsis equis longē utilissimū,
 iaculari ex equis. Sic rursus q̄ plurimi uidentur mihi mili-
 taturi esse, si tribunis præsignificabis futurū esse necesse,
 ut suæ tribus iaculatores ad iaculationem educant: pro se
 enim quisq; q̄ plurimos reipub. iaculatores exhibere con-
 tendet. Quinetiam ut honestè armati sint equites, tribuni
 ipsi uidentur plurimum adiuuenti afferre posse. Itaq; in
 eam opinionem adducendi sunt, ut in conspectu totius ci-
 uitatis tribus splendore ornari multò gloriosius esse du-
 cant, quàm si solū suo ipsorū uestitu cōspicerentur indu-
 ti. Credibile autem est non difficulter credituros hæc ita
 habere eos quidem, qui gloriæ & honoris cupiditate im-
 pulsī cōcupierint Tribunatū. Possunt etiam ex legis præ-
 scriptione se armare, ita ut nullū de suo stipendio sumptū
 facientes, cogant etiā alios ex eodem legis præscripto ar-
 mari. Porro autem ut dicto sint audiētes equites, utile est
 quæ in rectè parendo cōmoda insint, oratione explicare.
 Re ipsa etiam ut lex præscribit declarandum est, ut qui se
 composirē & obediēter gerunt, augeantur, & meliore
 sint conditione: qui autem non paruerint, deiciantur, de-
 terioreq; sint conditione in rebus omnibus. Vehementissi-
 ma illa mihi uidetur esse Tribunorum ad honoris cupidi

tatem incitatio, ut ex ijs qui bene sunt instituti & preparati, dux suæ quisque tribui præficiatur: ac præcursores qui tibi adstant armis decorabis quam ornatisissimis: utq; quam diligentissimè iaculando se exerceant coges, eosq; optimè exercitados ad iaculationem ipse educes. Quòd si quis præmia proponere possit eorum omnium, quæ honestè solent ab equitatu in spectaculis exerceri, hoc ipso omnes Athenienses ad contentionem & exercitationis laborem incitatum iri crediderim. Perspicuum est enim hoc in choris, quàm multi labores multiq; sumptus suscipiuntur præmiorum causa exiguorum. Tales autem querendi sunt certaminum iudices, ut uictores maxima afficiant lætitia & gloria. Iam igitur equites, si in his omnibus probè exercitati fuerint, ordinem profectò quendam scire necesse est: ac deinceps magnificè sacrorum pompas dijs exhibebunt, ac scientissimè uehentur equis: fortissimeq; si erit opus, præliabuntur: facillimeq; & sine ulla perturbatione progredientes ordinem in uia tenebunt: ac si quod flumen fuerit traiciendum, traicient. Quo autè ordine utentes hæc optimè effici possint, deinceps explanare tentabo. Cùm igitur tribus sint in nostra ciuitate distinctæ, earum decuriones primū existimo quosq; ex Tribunorum sententia, ex iuuenibus & ætate uigentibus, & rerum honestarum cupidis creari oportere, eosq; in prima acie collocari. Post parem his maximorum natu & prudentissimorum numerum eligere conuenit, qui sint in decurijs nouissimi. Si enim licet comparare, sic ferrum maxime secatur ferrū, si & illud quod primū est, & hoc quod est in medio positum, robustum fuerit, & quod impellit fuerit idoneum. Eos autem qui sunt inter primos & postremos, posteaq;

decu-

decuriones epistatas delegerint qui proximè à tergo sequantur, alijq; idem fecerint, uerisimile est singulis singulos epistatas fidelissimos fore. Ducem uerò omni ex parte perfectum maximeq; idoneum constituere debemus. Idoneus autem si erit, siue irruptio facienda est in hostes, hortatu eos qui sunt in prima acie animabit: siue contrà retrocedendum esse tempus postulabit, prudenter ducens facilius arbitror tribules suos conseruabit. Decuriones uerò si pares fuerint, plures exhibebunt partes æquales distinguendas, quàm si essent impares. Atque hæc instruendæ aciei ratio mihi probatur et placet, propter eas quas explicaturus sum causas. Ac primùm, quòd omnes qui in prima stant acie, principes sunt, & magistratu funguntur. Omnes autem cum magistratum gerūt, magis se decere putant ut aliquid honestè gerant, quàm si priuati forent. Deinde, si quid agendum sit, mandatum quod datur non priuatis, sed magistratibus, efficacius esse consueuit. Atq; illis in hunc modum instructis, ut magister equitum Tribunis stationem in qua cuiq; sequendum sit, prædicet & assignabit: sic Tribuni decurionibus, quemadmodum cuique sit proficiscendum, mandabunt. Nam his ita præmonstratis multò melior conseruabitur ordo, quàm in theatro, ubi qui exeunt temerè & sine ordine, sibi alij alijs molestias exhibent. Et cupidius solent pugnare primi, si quid à fronte ingruat, quòd sciant eam stationē esse suam. Itemq; nouissimi, si quid à tergo inferatur, quòd ordinem deserere turpe esse nō ignorent. Inordinati autē se ipsi impediunt & perturbant, tum in angustiis uijs, tum in fluminū traiectionibus: & aduersus hostes nemo se sua sponte ac sine ductore instruit ad præliandum. Atq; hæc

quidem sunt quæ meditata & exercitata habere decet equites, si modò uelint nihil detrectantes & prætexentes imperatori adiutores esse. Iam illa curare debet equitum magister, primùm ut pro equitatu dijs litet: deinde, ut pompas in festis spectatu dignas exhibeat: præterea alia quæ ciuibus edenda sunt, ea quam magnificentissima efficiat & præstet, tum quæ in Academia, tum quæ in Lycio, tum quæ Phaleris, tum quæ in curriculo edi consueuerunt. Atque hæc sint altera commentaria. Quemadmodum autem singula ornatissimè perficiantur, ea iam deinceps explicabo. Ac pompas quidem & dijs & spectatoribus fore gratissimas arbitror, si ab ijs initio ducto, quorum templa & simulachra sunt in foro, à Mercurij statuis in orbem circum forum perequitabunt & templa, deos uenerantes: ac præterea si Liberalibus chori qui cum alijs dijs, tum illis duodecim tripudient, exhibebuntur. Rursus postquam ad statuas Mercurij obequitarint, illud mihi spectatu iucundum uidetur, ut tributim ad celerem decursionem laxent equis habenas Eleusinium usque. Ne illud quidem prætermittendum existimo, ut hastas ita teneant, ne aliæ alijs incumbât, sed suam quisq; hastam inter aures equi gestet, si terribiles et ordinatas, ac in speciem multas uideri uelit hastas. Postquã celeris decursionis finem fecerint, honestum est & aliam rursus decursionem cõposito gradu & tardo instaurare, ac in templa eadem uia qua paulò antè decurrerât, reuerti: uidendũq; est, ut quæ sunt in equo sessorem uehere assueto, & dijs & hominibus omnia ostententur. Scio nostros equites istis non esse assuefactos, ea tamen utilia & honesta esse iudico, & spectatoribus nõ iniucunda. Audio etiam & alia quaedam

quædam certamina recens equites instituisse, postquam magistri equitum quicquid libéret persuadere potuerūt. Verùm cum priusquam iaculentur, in Lycio decurrant, iucundū est spectatu utraq; quinque tribus quasi ad prælium in fronte decurrere, ductore magistro equitum & Tribunis, eo ordine seruato, ut curriculi latitudo cōpleatur: cumq; caput ex aduersa fronte positi theatri superauerint, decorum arbitror uisum iri, si aliquot equites per locū leniter decliuem celeriter posse decurrere ostentes: nec dubito, si credant se posse celeriter decurrere, quin id sint facturi per libenter. Sin autem in exercitati fuerint, uidentur ne ab hostibus istud ipsum facere cogantur. Ac in probatione quidem qui sit ad pulcherrimè equitandū ordo seruandus, explicatum est hæcenus. Sed si fortem equum habebit imperator, extra ordinem semper obequitabit, semperq; celeritate equitandi utetur. Idem planè facturi sunt, qui cum illo fuerint: itaq; Senatus semper celerem decursionem spectabit, nec equi per uices quiescendo fatigabuntur. Cum tamen in curriculo exercitatio erit, tum utile est sic primū instrui, ut in fronte completo equis curriculo, in eos qui erunt in medio in festo cursu ferantur. Illud etiam iucundum est spectaculum, cum in contraria equitatione & decursione tribus aliæ alias fugiūt, & celeriter persequūtur: cumq; magistri equitū quinque tribus ducunt, utrasque tribuum partes transire & percurrere alteras: in hoc enim spectaculo illud terribile est, cum hi qui ex aduersa fronte stant, alij in alios faciunt incursiones: & maiestatis plenum, cum per medium curriculum percurrunt, & rursus ex aduerso alij alijs resistunt, & ad tubæ cantum cum celeriter iterum decurrūt:

id uerò spectatu iucundū est. cumq; constiterint, iam rursus tertium ad tubæ signum summa celeritate in festo cursu alij in alios inuehi debetis, ac cum peruerperitis, usq; ad eum finem dum fessi sitis, iam phalange instructa uniuersi, quem admodum cōsueuistis, in curiam decurretis. Hæc mihi quidem & bellicosiora, & nouitate ipsa iucundiora fore uidentur. Tardius autē quā tribuni decurrant, decurrere, & eodem cum illis modo equitare, id equitum præfectura uidetur indignum. Cū autem in Academiæ circo equitandum erit, ne excutiantur ab equis, ut supinantes sese & reflectentes cursum ineant, admonitos uelim. Ne autem ipsi cadant equi, in flexu frænū attrahendum est: in recto autem cursu laxis habenis semper celeriter decurrendū: isto enim pacto tutam & iucundam rem spectabit Senatus. Illud semper curare debet Magister equitum, in itineribus ne uel equi uel equites fatigantur. Non fatigabuntur autē equi, si seffores aliquando descendant, & nonnullam itinerum partem pedibus conficiant: quæ ratio mediocritatis, ipsos quoque equites defatigari non sinet: nam mediocritatem sequens nunquam erraueris. Vtriusq; autem modus est (quod facile singuli iudicare poterunt) qui citra fatigationem consistit. Cū autem per huiusmodi loca progredieris ubi metuendum sit ne in hostes incidas, tum uicissim & per partes exercitum reficiendū curabis: nimis enim periculosum foret, si hostes accederēt ubi omnes ab equis descendissent. Ac si per angustas uias agmen ducendū erit, tum imperio per manus tradito, in cornu ducere oportebit. Sin autē in latas uias incidieris, rursus edicto occulto frōs cuiusq; tribus erit dilatanda. Quod si in planitiem uentū erit, in phalangem
singulæ

singule tribus erunt instruendæ: hoc enim uel exercita-
 tionis causa utile est: incundiusq; est, cōfectis itineribus,
 progrediendi rationem equitum ordinibus uariare. At
 eum extra uiam in locis difficilibus ducetur agmen, peru-
 tile est tum in hostico, tum in pacato, ut ante signa euehan-
 tur cohortis cuiusq; ministri aliquot: qui si in locos transi-
 tu difficiles inciderint, ad transitu faciles accedent, equi-
 tibusq; quæ progredi possint, ne uniuersi fallantur ordi-
 nes, indicabunt. Sin in periculis uersetur equitatus, pru-
 dentis est Hipparchi ut antecursoribus alij antecursores
 res hostium inspecturi uiam præeant, hostesq; anteuer-
 tant. Utile est etiam tum ad impetum faciendum, tum ad
 uitandum, tum uerò ad expectandum in traiectionibus,
 ne in extremo agmine ducem persequentes, equi concidant.
 Atq; hæc quidem omnes ferè norunt, sed nō ita mul-
 ti adhibita diligentia perferre uolunt. Est etiam equitum
 præfecti, in pace dare operam, ut & pacatorum & ho-
 stium loca regionesq; non ignoret. Sin autem ipse impe-
 ritus fuerit, alios saltem locorū peritissimos singulorum
 adhibere debet: multum enim interest inter ducem lo-
 corum peritum & imperitum. Ac qui insidias hostibus
 fruit, si gnarus uiarum sit, multis partibus uincit igna-
 rum. Videndū etiam est antequàm bellum ingruat, ut spe-
 culatores paratos & exercitatos habeat, tum ex ciuitati-
 bus, quæ utrisq; sint amicæ, tum ex mercatoribus: semper
 enim ciuitates, qui aliquid ad se important, eos tanquam
 sibi beneuolos excipiunt humaniter. Falsi item transfugæ
 interdum magnas præbent utilitates. Nec eousq; fiden-
 dum exploratoribus, ut uigiliæ & præsidia negligantur:
 sed semper ita nos paratos esse oportebit, ac si hostes uer-

turos esse nunciatū esset. Nam tametsi sunt fideles exploratores, tamen in tempore renunciare perdifficile est, cum præsertim multa soleant in bellis impedimenta interuenire. Hostes autem minus sentient cum educetur equitatus, si istud clandestino potius fiat imperio, quam uel per præconem, uel per præscriptionē. Atq; ut hac imperandi ratione educatur equitatus, utile erit decuriones cōstitui, & cum decurionibus quincuriones, ut quam paucissimis enuncient singuli: & ut frontem efficiant longiorem sine tumultu & cōfusione ipsi quincuriones, qui ab latitudine in longitudinem ordines porrò agant, occasione id postulante. Quòd si cauendū erit & metuendū, præsidium adhibendū est. Equidem clandestinas explorationes & præsidia semper laudo: sit enim isto modo ut simul & amicis nostris præsidium imponatur, simul & hostibus insidiæ cōparentur: atq; nostri cum sint occulti, minus sint insidijs opportuni, & hostibus ipsis magis formidolosi: nam alicubi esse præsidia scire, sed ubi & quàm numerosa sint nescire, id ipsum hostes non sinit confidere, & omnia loca suspecta habere cogit. Præsidia autem non occulta, aperte aut timiditatem aut audaciam arguunt. Licebit etiā in occulto collocatis insidijs, paucos ante insidias præmittere, qui hostes tentent, & in insidias alliciant & attrahant. Illud etiam ad captandos hostes ualet, ut post occultas insidias alij nō occultè uigilias interdū agere uideantur: hoc enim ipsum æquè fallit hostes, ac illa quæ prius cōmemorauimus. Verum illud est prudentis imperatoris, ut periculis nunq̄ se ultrò offerat, nisi cum satis exploratū habebit se fore superiores, & aliquid hostibus detracturū: nam subseruire uoluptatibus hostium, id magis sociorum
 proditio

proditio iudicari debet, quæ fortitudo. Prudentis etiã est in
 eam partem hostium impetũ facere, quæ sit infirmissima,
 etiamsi fuerit remotissima. Sin hostes aliquousq; intra mu-
 nitiones pacatorũ & amicorũ ingressi fuerint, quibus sint
 multò præstantiores, utile erit illinc maximè inuadere ho-
 stes, unde illi minimè sperabant. Nec uerò inutile fuerit si-
 mul utring;: cum enim alteri retrocedũt, qui deinde subse-
 quentes in alteram partem impetũ facient, & hostes per-
 turbabunt, & suos cõseruabunt. Ac prodesse quidem, per
 speculatores hostiũ res & statũ cognoscere, iandudũ opi-
 nio inualuit. Ego uerò illud omnino optimũ arbitror es-
 se, ut idem tentemus, sicunde ex tuto res hostium spectari
 & considerari, ac si quid illi peccarint, cognosci possit.
 Quòd si quid surripi potest, mittendi qui ad surripiendũ
 sint apti: eosq; ubi rapere conceditur, qui rapiant erunt
 mittedi. Quòd si dum aliquò proficiscũtur hostes, aliquid
 propter imbecillitatẽ uirium relictũ ab eis sit, aut aliqui
 cõfidentia freti dispalati fuerint, ne hæc quidem ignorare
 debemus: robustiori etenim id quod imbecillius est semper
 insidiatur. Facile uerò hæc intelligere potest qui modò a-
 nimaduuerterit: nam & animantia quæ minus quàm homi-
 nes consilio & intelligentia ualent, ut milui, possunt, si
 quid nõ custoditum fuerit, & rapere, & cum rapuerint,
 in tutum aliquem locum secedere, priusquàm deprehen-
 dantur. Similiter lupi, quæ custode carent, prædantur, &
 uel ea quæ sunt in occultis locis, rapiunt: ac si quis accur-
 rat canis, si inferior uideatur, lupus in eum impetum fa-
 cit: sin superior, pecude, quãcunq; tandem tulerit, interse-
 cta recedit. At certè si præsidium custodiamq; contempse-
 rint, ita se ipsi instruunt, ut alij custodes depellant, alij pe-

cudes rapiant, sicq; sibi illi necessaria parant. Cum igitur animantia & feræ tam prudenter possint ista prædari, quid est quamobrem credamus hominem non posse uideri sapientio rem ipsi sibi animalibus, quæ arte humana capiuntur? Illud uerò scire debet equestris discipline studiosus, è quâto spacio eques peditem assequatur, item ex quàm lōginquo spacio tardi à celerioribus distantes equi, eos effugere possint. Est etiam illud equestris discipline, ut loca cognoscantur, ubi à peditibus facile superentur equites, & contrà ab equitibus facile pedites uincantur. Oportet etiam ut talis sit artifex, qui, cum multi fuerint equites, in speciem paucos ostentare possit: cōtraq; si pauci fuerint, multi esse uideantur: item ut præsens cum sit, abesse, & absens adesse uideatur. Nec uerò solum hostes sciet fallere, sed etiam equites quibus præsit fallens, præter expectationem in hostes impetum faciet. Illud quoque est artis non uulgaris, cum se hostibus impar em & infirmiore m sentiet, ut à prælio abstineant terrorem inferre: cum uerò fortiorem exercitū se habere putabit, fiduciam illis ingenerare, ut manus conserant: sic enim ipse in calamitates & offensiones minimè incidet, & hostes imparatos maxime & errantes opprimes. Sed ne quæ fieri non possunt, præcipere uidear: quemadmodum fieri possint quæ ex illis uideantur difficillima, hinc scribere incipiã. Itaq; ut non fallatur qui persequi aut retrocedere aggreditur, id præstat exercitatio, & uirtus equi. Quo autem modo peritiam & usum habeat? si in decursionibus amicis & belli simulachris animum aduertat, quæ ipse fiunt tum persequendo, tum refugiendo. Cum autē efficere uoles ut multi equites esse uideantur, unum illud primū ponatur,

natur, si liceat, ut procul ab hostibus fallacia comparetur: nam tutius est procul, & aptius ad fallendum. Deinde autem illud intelligendum est, equos confertos in speciem multos uideri propter animatis magnitudinē, dispersos autem facile numerari posse. Præterea maior uidebitur quàm sit equitatus, si inter equites equisones interliciantur, maximè si hastas aut aliquid hastis simile tenebunt: atq; id siue stantem equitatū, siue incedentem ostentes: ordinis enim speciem ista ratione & maiorem & densiorem uideri necesse est. Sin uerò multos paucorū speciē gerere uideri uolemus, si talia erunt loca ut equitatū occultare possint, nimirū alijs in aperto loco, alijs in occulto collocatis, equites furtim habere & occultè poteris. At si totus locus erit apertus & patens, illud faciendum est, ut decuriæ ordine incedentes inter se disiunctæ interiecto interuallo progrediantur, ac cuiusq; decuriæ equites qui in conspectu hostium fuerint rectas teneant hastas: alij autem humi abiectas, nec conspicuas, ac ita ut ab illis uideri nequeant. Porro autē falsis insidijs, auxilijs falsis, falsisq; rumoribus terrere hostes licebit. Tum autem maximè fiduciam sumunt hostes, cū res aduersariorum laborare audiunt & impeditas esse. His autem ita descriptis, equitum præfectus conabitur ut in præsens semper fallat hostes: nam profectò fallendi arte nihil utilius est in bello: cū enim uel pueri in suis lusibus quæ possunt ad fallendum prætendant, ut cū paucos habeant, multos habere uideantur: & contrà cū multos prætendant, paucos uideantur habere, cur tandem uiri, si in fraudibus & fallacijs studium ponant, non possint ista eadem machinari? Nam si uictorias quæ bellis obtinentur consideremus,

plurimas & maximas arte & fallacijs partas esse repēriemus. Quas ob res aut ab initio magistratus appetēdus non est, aut à dijs petendum, ut huic officio satisfaciamus omni apparatu instructi, ac ipsi etiā, quantū in nobis est, moliamur. Quibus autem mare est aptum ad insidias struendas, hi naues paratas habebūt, sed rem prelio terrestri gerent, ac simulantes se terra insidiari uelle, prelio nauali hostes aggredientur. Nec uerò illud alienum est ab equestri disciplina, ut magister equitum ciuitatem doceat, imbellem esse equitatum nullo peditatu comitatum. Est etiam præfecti equitum, pedites sibi adiungere, eisq; uti posse. Licet etiam pedites nō solū inter equites, sed etiā post equitatū occultare, cū præsertim pedite longè maior sit eques. Atq; hæc omnia ego, & quæcunq; præterea quis machinabitur ut uel ui uel arte capiantur hostes, uolens Deo fauente facere cōsulo, ut fortunā etiā collaudet, dijs propitijs. Interdū uerò & illud ad fallendum ualet, si simularit se diligenter cauere, minimeq; se periculis obiecerit: hoc enim sæpe hostes inuitat, et efficit ut incautiores peccent. Quòd si uel semel quis periculorū cōtemptor uisus fuerit, licet ei uel in ocio, si modò aliquid se facturū simulet, molestias hostibus exhibere. Verū nullus quicq; fingere possit, quale uult, nisi eorum quæ finguntur adhibita sit præparatio talis, ut artificis uoluntati obtemperetur: neq; enim ex militibus ulli sic parati erūt ut præfecti sui amore prosequātur, & seipsis prudentiorē ipsum existiment in certaminib. & prælijs quæ cum hostibus comitantur, nisi id deo uolente cōtingat. Ac eorū quibus præsit, sibi hisce rebus beneuolentiā, ut opinor, cōciliabit præfectus equitū, si humaniter cum illis agere, illisq; prospicere

cere & cōsulere uideatur ut frumēto abundant, & in tu-
 tum aliquem locū faciēlem receptū habeant, positis & col-
 locatis uigilijs, ut reficiantur, & quieti se tradant. In præ-
 sidijs autē dare debet operam præfectus, ut necessariarū
 rerum, ut pabuli, ut tabernaculorū, ut aquæ, ut excubiarum
 curam gerere uideatur: prouidere item, & ad eorū
 utilitatem quibus præsit uigilare, ac si re quapiam abund-
 dabit, impertire honestū est. Atq; ut summatim dicā, minī
 mē contemnetur præfectus, si quæ alios facere uelit, ipse
 eadem melius quā illi facere uideatur. In initium igitur ca-
 piet à conscensu equi, ac omnia quæ ad disciplinam eque-
 strem pertinent, meditata habere debet præfectus, ut ui-
 deant ipsum principem sedentem in equo posse & fossas
 transilire, & munitiones superare, & ex locis difficilibus
 euadere, & sciēter iaculari: singula enim hæc aliquid pro-
 ficiunt, ut magister equitū ne cōtemnatur. Quòd si etiam
 intellexerint, eum & scire & posse efficere ut hostes uin-
 cantur: ad hæc si illud animo cōceperint, cum neq; teme-
 rē, neq; cōtra deorū uoluntatem, neq; repugnantibus au-
 spicijs, in hostes proficisci & bellum mouere: hæc omnia
 milites duci parentiores, dictoq; magis audientes reddūt.
 Ac principem quidem omnem decet maximē prudentia.
 Atheniensis autē equitū præfectus cæteris debet antecel-
 lere tum cultu deorū, tum scientia rei militaris: cui quidē
 sunt finitimi aduersarij, et equites multitudine suppare,
 & grauis armaturæ milites permulti: ac si conetur in ho-
 stilem agrū irruptionē facere, sine cæteris ciuibus aduer-
 sus utrosq; istos cum solis equitib. periculis se obiecturus
 est. At si hostes in agrum Atticū impetum fecerint, nō ali-
 ter uenturi sunt quā cum alijs equitibus sibi coniunctis,

Et præterea cum grauis armaturæ militibus tam numerosis, ut uniuersos Athenienses ipsorum impetum sustinere non posse putent. At qui aduersus tam multos hostes si modò ciuitas uniuersa copias eduxerit, ut regioni Atticæ succurrat, spes optima est: nam et equites meliores erunt, Deo iuuante, si quis eorum talem curam gerat, qualem decet: et grauis armaturæ milites non erunt inferiores, aut pauciores, nec corporibus deterioribus, et animis honorum appetentioribus, si modò recta exercitatione fuerint infuturi. Nec uerò Athenienses minorem causam de maioribus gloriandi quam Bœoti habent. Sin ciuitas ad nauales copias se conuertat, eiq; satis sit hostem mœnibus prohibere: ut cum Lacedæmonij cum uniuersis Græcis irruptionem fecerunt: equites autem dignos censeat, qui, quæ sunt extra munitiones, omnia tueantur, soli q; illi periculis se offerant contra hostes, tum demum pro socijs fortissimis primum dis sunt optandi, deinde Hipparchum decet uirum esse per se actum, et usum militarem habere: magna enim opus est prudentia aduersus eos qui longè numero uincunt, et audacia, si occasio inciderit hanc requirens. Debet etiam, ut mea quidem fert opinio, idoneus esse ad perferendos labores. Nam aduersus talem exercitum periculum adiens, cui ne tota quidem ciuitas possit resistere, profectò patietur quicquid illi à superioribus impositum fuerit, nihil autem in illos statuere possit. Quòd si ea quæ sunt extra munitiones tuebitur, id eo numero effici possit, qui et hostes obseruare, et in tutum, quoties res postulabit, se recipere tempestiuissimè possit. Possunt etiã nihilo minus prouidere pauci, quam multi, ac custodire, rebusq; amicorum receptum dare non intempestiuè, qui neq; sibi, neq; equis fidunt: opti-

mus enim est custos metus. Qui igitur ex his custodes effecerit, fortassis rectè cōsulat. Ex his autem qui custodiæ adhibiti nō fuerint, si quis exercitum se habere putabit, exiguus ipsi uidebitur: integro enim & perfectō destitutus exercitu, apertè se in periculum cōiecturus est. at si quasi latronibus uti uelit, satis magnā ad id efficiendū manū, ut uerisimile est, habebit. Debet etiam, ut mihi quidem uidetur, equitum magister paratos semper milites habere, quasi aliquid faciat, & in occulto se tenere, ut si quid exercitus hostilis peccet, obseruare possit. Solent enim milites, quantò plures fuerint, tantò plura peccare & errare: aut enim ad necessaria quærenda studio disperguntur milites, aut dum progrediuntur inordinata sunt omnia, alijs præcedentibus, alijs à tergo diutius quàm conuenit subsistentibus. Atque huiusmodi delicta impune nō sunt prætermittenda. Sin secus, tota regio complebitur exercitu militū. Illud summè prouidendum est, ut si quid facere anteoccuparit, in tutum prius se recipiat, quàm aliquod superueniat maius auxiliū. Sæpe autem cū progreditur exercitus, accidit ut in eius generis uias incidat, ubi nō plus possint plurimi quàm paucissimi. Cū autē hostes traducunt flumina, si diligenter obserues, & cautè sequaris, id consequi possis, ut cum quantolibet hostium numero confligas. Est etiam aliquoties utile adoriri & castrametantes, prandentes, cœnantes, cubitu surgentes, quòd in his omnibus milites arma ponere soleāt, pedites quidem ad breue tempus, equites ad longius spaciū. Exploratoribus quidem & primis excubitoribus continenter insidiæ struendæ sunt, cū & pauci esse soleant, & aliquoties à munitionibus procul abesse. Cū uerò hæc hostes diligen

ter custodiunt, utile est Deo placato & approbante, clam in hosticum proficisci: sed summa adhibita diligentia, ut qui ubicunq; & in qua regionis parte primi excubias agunt, cognoscas. Nulla est enim tam gloriosa praeda, atq; excubiarum & uigiliarum, si deprehensæ teneantur. Et sanè opportuni sunt fallacijs custodes: persequitur enim minima quæque, quòd id sibi imperatum esse arbitrantur. Considerare tamen debemus, quòd possimus receptum habere, ne sit è regione eorum, qui nobis succurrere debent. Porro qui fortissimū exercitum tutò & sine calamitate sua maleficio aliquo afficere possunt, eos necesse est sic excellere, ut exercitati in rebus bellicis, hostes autem cum his comparati, idiotæ omninoq; imperiti esse uideantur. Primū autem illud adesse debet, ut prædaturi sint exercitati in transuersionibus & decursionibus, quòd labores possint perferre militares: nam harum rerū imperiti seu equi seu milites, iure optimo quasi mulieres cum uiris decertare uidebuntur. At instituti & assuefacti transiliendis fossis, & munitioibus superandis, locis præruptis scandendis, quiq; ex altis & præruptis se demittere & librare assuefacti sunt, & per decliua celeriter uectari, hi uerò tantò præstant in exercitatis & horū imperitis, quantum aëria & pennigera animantia terrestribus. Rursus autem qui pedibus sunt exercitatis, tantū eis antecellunt qui sunt ad asperitates uiarum in exercitati, quantum claudis integri. Ac locorum periti tantum in progressionem & regressionem præstant imperitis, quantum cæcis, qui aspectu utuntur comòde. Ne illud quidem equestri disciplina peritum fugere debet, equos bene habitos, non autem saginatos ad suffocationem usq; laboribus sustinendis utilissimos

lissimos esse. Et quoniam freno & ephippia è loro suspen-
 sa utilia sunt, magistro equitū curandum est, ut illis nun-
 quam careat, cū præsertim parua impensa eos qui illis
 careant, utiles & ad præliū habiles efficere possit. Si quis
 autem est qui multū inesse negocij existimet, si ista ratione
 ars equestris sit exercenda, is cogitare debebit, qui ad gy-
 mnicos ludos exercentur, eos multò pluribus & molestio-
 ribus urgeri molestijs, quàm qui summa diligentia eque-
 stem exercent disciplinam: illi enim se plurimū cum su-
 dore ad gymnasticen exercent: in equestri autem exerci-
 tatione plurima sunt plena uoluptatis. Nam si quis opta-
 ret uolucer fieri, nullum est ex humanis operibus, quod
 uolatu magis, quàm equitatus, simile esse uideatur. Iam
 uerò potiri uictoria in bello, gloriosius est multò quàm in
 pugilatu, quòd istius gloriæ respub. particeps fieri soleat.
 Adeò uerò sepe in belli uictoria dii ciuitates etiam ipsas
 beatitate coronant, ut haud sciam an quicquam aliud uti-
 lius sit, quàm rei militaris disciplinam artemq; exerceri.
 Etiam cogitare debemus, piratas laboribus exercitatos,
 posse uel à multò superioribus & præstantioribus uictum
 sibi parare. Conuenit et ijs qui in terra sua ipsi percipiūt,
 sed cibarijs carent, prædari: aut enim opus faciendū, aut
 ab elaboratis & opere confectis alimenta sumenda: aliter
 uerò nō facile est neq; uitā ducere, neq; pacem habere. Il-
 lud etiam meminisse debet, ut nunq̄ in eos impetū facien-
 dum putet, quos superiores euasuros arbitretur, maximè
 si erit à tergo locus equis transitu difficilis, cū non sit
 idem erratū fugientis & persequentis. Iam uerò illud mo-
 nendum puto, ut illud quoq; caueatur: sunt enim quidam
 qui cū in eos impetum facturi sint, quibus se superiores

fore putant omnino, parua manu inuadunt, ut sepe illis acciderint, quæ ipsi in alios se illaturos confidebant. Cum uerò in eos quibus se certò sciūt inferiores esse, quicquid copiarum habuerint, educunt. Ego uerò contrà omnino fieri oportere arbitror: ac cum te uictoria potiturū existimabis, cōpijs quas habeas parcere non debes: nam multis partibus uicisse, neminem unquam pœnituit. Cum uerò cum multò superioribus congregiendum est, & præsentialias, etiam si omnia quæ possis feceris, tamen fugiendum esse, in his melius esse paucos, quàm omnes educi iudico: strenuissimis tamen tum uiris, tum equis ad id exequendum delectus: qui si tales erunt, & inuadere & retrocedere tutius poterunt. Quòd si in fortiozem & superiorem exercitū omnes copias eduxerit Hipparchus, & retrocedere uoluerit, qui in tardissimis equis sederint, ut capiantur necesse est: alij quòd equitandi arte careant, de equis cadent, alij propter locorū angustias intercipientur: non enim facile est ex animi uoto satis locorū reperire: præ multitudine autem & cōcident, & inuicem impediētes alij alios lædēt multis modis. At generosi equi equitesq; possunt ex illis aufugere, præsertim si quis persequentib. moliatur terrorem inferre equitū simulatorū multitudine. Profunt hīc etiā simulatæ insidiæ. Vtile & illud inuenire, unde amici & socij ex tuto & munito se proferentes, efficiant ut qui nostros insequentur, tardiores reddantur. Quinetiā illud perspicuū est, facilius à paucis multos, quàm à multis paucos tum laboribus, tum celeritatibus superatū iri. Nec illud dico, quia pauci sint, ideo posse tum magis laborare, tum celeriores esse: sed quia facilius est inuenire paucos, quàm multos, qui et equos ut decet curēt,
& se

& se in arte equestri prudenter gerant. Sin interdū con-
 tingat ut cum equitibus cominus decertandum sit, equi-
 dem arbitror optimū fore, si ex una tribu cōstituantur
 ordines duo, quorū alteri præsit tribunus, alteri uerò ut
 quisq; ei muneri uisus fuerit aptissimus: qui quidem inte-
 rea à tergo eius agminis, cui præsit tribunus, sequetur.
 Cū uerò hostes appropinquarint, ex imperio occulto
 irruet in illos: sic enim arbitror nostros hostibus uisum iri
 & terribiliores, & debellatu difficiliores. Quòd si pedi-
 tes utriq; habuerint, hiq; qui post equites occultati fue-
 rint si de improviso sese ostendant, & simul adorian-
 tur, uidentur facillè uictoriam obtinere posse: uideo enim ho-
 mines rebus inexpectatis, si bonæ & iucundæ fuerint, ue-
 hementius delectari: sin malæ & incōmodæ, multò ma-
 gis perterreri. Hæc autem cognoscere licebit ei, qui secū
 reputarit, quàm obstupescant & perterreantur qui in in-
 sidias incidunt, etiā si numero insidiatores longè uincant:
 & cū hostes sibi ex aduerso consident, quantò magis à
 primo alij alijs terrori sint. Sed hæc describere nō est ad-
 modum difficile: inuenire autem qui prudenter, fideliter,
 alacriter, & animose in hostes irruptionem faciant, hoc
 demum est optimi equitum præfecti officium: oportet
 enim eum dicendi facultate ualere, ac ea agere, ex quibus
 hi quibus præsit, intelligant sibiipsis utile esse, & parère,
 & comitari, & simul in hostes impetum facere, concu-
 piscantq; aliquid honestum audire, quæq; cognorint, ea
 ut patienter perferre possint. Si quando autem uel pha-
 langibus instructis, uel agris inter utrosq; equites inter-
 missis, equitibus potestas sit ut leuibus prælijs inter se con-
 fligant, tum persequentes tum se recepui dantes solent

plurimum in tali rerum statu tardè incitari utrinq; locū autem medium celerrimè decurrere. Si quis autem cum sic præmonstrarit & facturum significarit, postea tamen celeriter persequatur, simulq; in tutum se recipiat leui prælio factò, maxima hostibus inferet detrimenta: & ut opinor, istud tutissimè consequetur, cum celeritate persequens, interea dum prope suorum munitionem fuerit: ac eadem utens celeritate, dum hostium munitionem uitat. Quòd si fieri posset ut clàm cuiusq; agminis strenuissimū uiri & equi, quatuor uel quinq; relinquerentur, & cupidi dissimè in hostes reuertentes irruerent. Hæc autem uel raro legere satis est, faciendum autem semper ut se illi occasio obtulerit: & consideratis ijs, quæ sunt ante oculos, in utili elaborandum. Nam mandare literis quæ faciendæ sunt omnia, non magis facillè est, quàm omnia futura scire. Omnium autem præceptorum illud mihi quidem uideatur præclarissimū, ut quæ noris utilia esse, ea cures etiam conficienda. Quæ autem recta iudicantur, neq; in agricultura, neq; in arte nauicularia, neq; in magistratu gerendo fructum afferunt ullum, nisi quis ut ea perficiantur curet. Existimo autem hæc dijs iuuantibus, & totum equitatum citius expletum iri ad mille equites, multoq; ciuibus fore facilius, si ex peregrinis ducentos ad equum rescribant, equitesq; conficiant. Videntur enim illi adiuncti & fideliozem equitatum omnem effecturi, & laudis uirtutis bellicæ inter se cupidiozem. Ac apud Lacedæmonios quidem equitatum tum demū celebrari coepisse scio, cum peregrinos equites adiunxissent. Et in alijs ciuitatibus ubiq; peregrinos uideo probari, magnamq; laudem consequi: necessitas enim maximā affert alacritatem. Ad cõmendos

mendos equos pecunias suppeditatum iri arbitror ab ijs qui magnopere ab equitando abstinent: quando & hi qui bus equitandi munus conuenit & assignatur, pecuniam solent pendere ut eo munere liberentur. A diuitibus quidem illis, sed corpore imbecillis, suppeditabuntur: à pupillis etiam, opinor, qui potentes habent familias. Extituros præterea puto incolas, qui in ordinem equestrem cooptari expetant. Video enim & aliarum rerum magnarum & honestarum, quas impertiunt illis ciues, cupidè nonnullos curationem administrare solere, imperataque facere. Peditatus uerò cum equis coniunctus uidetur multa efficere posse, si ex ijs constituitur, qui hostibus maximè sunt insensu. Atque hæc omnia dijs approbantibus fieri debebunt. Quòd si quis miratur sæpe à me illud scriptum esse, Fauete Deo agendum: is sciat, si in periculis sæpe uersabitur, se minus hoc miraturum: ac si secum reputabit, hostes tempore belli sibi alios alijs insidias ponere, rarò autè ubi lateant & abstrusæ sint, sciri posse. Atqui in istis nemo sine consilio ualet, ut quomodo cõsulendum sit sciat, exceptis dijs, qui omnia sciunt, & præsignificant tum hostijs, tum augurijs, tum rumoribus, tum somnijs. Credibile est autem, deos hac in re magis cõsulturos ijs, qui non solum cum plurimùm iuuet. ipse gent, oracula petunt, ut quid sit faciendum sciant, sed etiam rebus prosperis eos uenerantur & colunt.

XENOPHONTIS · HIPPAR-
CHICI FINIS.